

ATATÜRK'Ü ANMAK ve UNUTULMAMASI GEREKEN ÖYKÜ “TÜRKİYE ÇOCUK ESİRGEME KURUMU”

“Himaye-i Etfal Cemiyeti” den “Türkiye Çocuk Esirgeme Kurumu”na ;

“Sosyal Hizmet ve Çocuk Esirgeme Kurumu(SHCEK) ”nun Kısa Bir Tarihin Özeti

Derleyen Sosyal Hizmet Uzmanı Turgay Çavuşoğlu

“Himaye-i Etfal Cemiyeti” ilk defa 1908 yılında Balkan Savaşları sonucu yerel olarak Kırklareli’nde kurulmuştur. Savaş dönemlerinde ana babasız kalan kimsesiz yetim çocuklar için 1917 yılında Himaye-i Etfal Cemiyeti İstanbul’da ülke çapında kurulmuş ve Kırklareli’ndeki cemiyet İstanbul ile de birleştirilmiştir. 11 Ağustos 1917 (1333) tarihli padişah iradesi ile de kamu yararına çalışan cemiyet olarak kabul edildiği belirlenmektedir. Zamanın deyişiyle, “11 Ağustos 1333 [1917] Cemiyet “menafi-i umumiyyeye hâdim cemiyet olduğu da resmen karara bağlanmıştır.

3 Mayıs 1920’de Bakanlar Kurulunun oluşturulması ve “Sıhhat ve İçtimai Muavenet Vekâletinin” kuruluşu gerçekleşmiş, 6 Mayıs 1920’de “Himaye-İ Etfal Cemiyeti” “Sıhhat ve İçtimai Muavenet Vekâleti”ne bağlanmıştır¹.

Kurtuluş Savaşının en buhranlı dönemi olan 30 Haziran 1921’de tekrar kurulan Himaye-i Etfal Cemiyetinin; çalışmalarına hemen başlayamadığı, yurdun bütünlüğü, milletin egemenliğini sağlamak için cephede koşan kahraman babaların, cepheye cephane yetiştirmeye koşan fedakâr anaların çocuklarına kucağını açan Kurum’un 1 Ekim 1921 tarihinden itibaren esas çalışmalarına başladığı görülmektedir.

Kurtuluş Savaşında babası cephede, annesi cephe gerisinde şehit düşen yavruları himaye etmek amacıyla 10 arkadaşın verdiği ikiye

¹ <http://www.sosyalhizmetuzmanlari.com/makale/oku/96/cocuk-hifzissihhasi>

liradan toplam 20 Lira ile Ankara’da Hakimiyeti Milliye (Ulus) matbaasında kurulan Himaye-i Etfal Cemiyetinin çalışmaları ordu saflarında ve halk arasında sempati ile de karşılanmıştır. Cemiyetin kuruluşu sırasında iki ayrı grubun çalışmaları öne çıkmıştır. Bunlardan birincisi daha sonra Maarif Vekili olacak Saruhan Mebusu Mustafa Necati’nin bazı arkadaşları ile düşündüğü; şehit, dul ve yetimlere yardım edecek Hilal-i Ahmer gibi güçlü bir “cemiyetin” kurulması, diğeri ise “memleketimizin her memleketten daha fazla bakımsız kalan çocuklarını himaye amacıyla” bir “cemiyetin” kurulması gerektiği görüşüydü. Her iki grubun ortak çalışmaları sonucunda ise Müdafaa-i Hukuk Grubunun toplantı salonunda fikir birliğine varılarak “Himaye-i Etfal Cemiyeti” kurulmuştur.

Himaye-i Etfal Cemiyeti belgelerinde kuruluşu amacını; “Cemiyet evvela şehit çocukları ile, saniyen harp malûllerinin ve harp felaketzedelerinin çocukları iştigal eder” olarak belirtilmektedir. Kurucularının büyük çoğunluğunun mebuslardan oluşan cemiyetin kurucuları arasında, Erzurumlu Nafiz Bey tüccar ve Faik Bey (Matbuat Müdür-ü Umumisi), daha sonra Edirne Mebusu, Vasif Bey (Heyet-i Merkeziye Azası) olarak yer almaktadır.

1934 yılında Himaye-i Etfal Cemiyetinin adı Atatürk tarafından ‘Türkiye Çocuk Esirgeme Kurumu’ olarak değiştirilir.

İlk eşya yardımı olarak Akşehirli Arif Bey’in iki top kumaşıyla başlayan yardımlar, ülke düzeyine, daha sonra da uluslararası düzeye yayılır. Çocukların korunması, prevantoryumlar, çocuk poliklinikleri, sanatoryumlar, çocuk tiyatroları, sinemaları, kütüphaneleri, Şefkat Pulları, banyolar, Süt Damlaları, Şefkat Yuvaları gibi birçok ilke imzasını atan kurum ülkemizdeki sosyal hizmet uygulamalarının öncüsü olarak tarihteki yerini almıştır.

Büyüyen, gelişen örgüt, 5 Mayıs 1981 tarih ve 17331 sayılı Resmi Gazete’de yayınlanan Milli Güvenlik Konseyi’nin 51 Sayılı Kararı ile fesh edilerek, Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığına bağlanmıştır. (*SABEM 8, Kasım 1996*)

Türkiye Çocuk Esirgeme Kurumu (Himaye-i Etfal Cemiyeti)’nin 1935 yılında 9. ve 10. yıllar Genel Kurultayında değiştirilerek kabul edilen anayasasında gagesinin 12 yaşına kadar olan çocukların korunmasının maddi, daha yukarı yaş grubu için ise manevi olduğu

belirtilmektedir. Daha sonra yapılan değişikliklerle 12 yaşından büyüklere manevi yardımların yapılabileceği, gerekli görülen durumlarda kimsesiz çocukların 18 yaşına kadar barındırılabilceği ve yardım yapılabileceği ilave edilmiştir.

- Türkiye Çocuk Esirgeme Kurumu'nun 1935 yılı Anayasasında;
- Çocuk dispanserlerinin, misafirhanelerin, yetim yuvalarının kurulması,
- Çocuklara ait kütüphanelerinin kurulması,
- Süt dağıtım birimlerinin kurulması,
- Çocuklar için oyun alanları ve bahçelerin kurulması,
- Fakir çocuklar için gıda ve eşya yardımında bulunulması,
- Yoksul anneler ve çocuklar için ucuz ve parasız banyolar kurulması,
- Fakir ve hasta çocuklar için yardım yapılması

konuları anabashlıklar olarak yer almıştır.

Türkiye Çocuk Esirgeme Kurumu'nun nizamnamesi (tüzüğü) genel kurullarda zaman zaman değişikliklere uğramıştır. 1951 yılı Genel Kongre'de kabul edilen tüzük ile "Çalışma Konuları" başlığı altında kurumun görevleri çok ayrıntılı bir şekilde düzenlenmiştir.

1935 yılına ait Tüzükte (61 Md) "23 Nisan Kurum'un çocuk günüdür" maddesi yer almıştır. Bu yıla ait tüzük toplam 65 maddeden oluşmaktadır. Daha sonraki tüzüklerde ise faaliyetten çok örgütsel, idari ve mali işlere ağırlık verilmiştir. 1951 yıl tüzüğünde 126 madde, 1954 yılında kabul edilen tüzükte 138 madde tüzükte yer almış daha sonraki 1956-1964-1973 tüzüklerinde maddeler aynen kalmıştır.

(SABEM 9, Ocak 1997)

1935 yılında dokuzuncu ve onuncu yıllar genel kurulunda değiştirilerek kabul edilen Türkiye Çocuk Esirgeme Kurumu (Himaye-i Etfal Cemiyeti) Anayasası isimli 1935 yılında yayınlanan yayında Himaye-i Etfal Cemiyeti çalışmalarını yürütmek amacıyla güçlü bir örgüt yapısı oluşturmuştur. Örgütü merkez ve şubeler olarak ayırmış, bunun yanısıra Kol'lar kurarak en küçük birimlere kadar inmiştir.

Genel Merkez Örgütü;

1. Genel Kongre. Genel Merkez kurulu ve şube delegelerinden oluşan Genel Kongre iki yılda bir olağan olarak toplanmaktadır. Olağanüstü Kongre istemi doğması halinde, önceki Olağan Genel Kongre'ye seçilen delege veya yedekleri ile Genel Merkez Kurulu üyeleri toplantıya katılmaktadır. Kongre, üye sayısının yarısından bir fazla ile yapılmaktadır. İkinci toplantıda ise çoğunluk aranmamaktadır.

2. Genel Merkez Kurulu. Genel Merkez Kurulu Genel Kongre tarafından iki sene için seçilen 25 asil 12 yedek üyeden seçilmektedir. Genel Merkez Kurulu, Genel Kongre sonrasında yapılan ilk toplantıda kendi arasından bir başkan ve bir ikinci başkan seçmektedir. Genel Merkez Kurulu, Kurum'u ilgilendiren konularda sürekli veya geçici komisyonlar kurabilmektedir.

3. Genel Merkez İdare Kurulu. Genel Merkez İdare Kurulu, Genel Başkan ve 2. Başkan ile Kurulca kendi aralarından seçilecek beş üyeden oluşmaktadır. Genel Merkez İdare Kurulu, Genel Merkez Kurulunun icra organı olup, onun adına Kurum'u yönetir. Genel Merkez Kuruluna karşı sorumludur.

4. Genel Başkanlık. Genel Başkan kurumun yurtiçi ve yurtdışı örgütünün temsilcisidir. Kurum'u mahkeme, meclislerde ve her türlü özel ve resmi törenlerde temsil eder. Başkanın bulunmadığı zamanlarda bu görevleri ikinci başkan yüklenir.

5. Denetçiler. Kurum'un örgüt içerisindeki işlerini denetlemek üzere Genel Kongrece üç asil, iki yedek denetçi seçilmektedir. Denetçiler seçildikleri dönemin işlemlerinin kanun, tüzük ve yönetmeliklere uygun olup olmadığını, Kurum'un gelir ve giderlerinin uygun yürütülüp, yürütülmediği, kıymetli evrak ve paraların kayıtlara uygunluğunu denetlemektedir.

Şubeler:

1. Şube Kongreleri. Şubeler Kurum'un amaçlarını yayabilmek amacıyla kurulmaktadır. Şubeler kendi bölge sorumlulukları altındaki yerlerde Kurum'un tüzel kişiliğini temsil etmektedir. Aynı belediye sınırları içinde birden fazla şube kurulmamaktadır. 25 kişilik üyenin bulunduğu yerde, bir başkan, bir sayman, bir veznedar ve iki İdare Kurulu üyesi seçilerek şube açılır. Yabancı ülkelerdeki

Türkler ve Müslümanlar'la, Türk sevenler tarafından da şube ve kollar kurulabilir.

2. Şube İdare Kurulları. Şubelerin işleri, kongrelerince iki yıl için seçilen 5-7 kişilik idare kurulları tarafından yürütülmektedir. İdare Kurulları Kongre'yi izleyen ilk toplantıda aralarından bir başkan, bir muhasip, bir katip ve bir veznedar seçerek görev dağılımını yapmaktadır. Şube Başkanı şubenin temsilcisidir. Resmi ve özel işlerde Kurum'u temsille yükümlüdür.

3. Denetçiler. Şube kongrelerinde iki asil, iki yedek denetçi seçilmektedir.

Kollar: Kollar Kurum şubelerinin bulunduğu il merkezi ve ilçelerdeki ilkokullarda, nüfus elli binden fazla şehirlerin semt ve mahallelerinde, kurumun çalışmasına uygun bucak ve köylerde kurulmaktadır.

İlkokul Müdürü, öğretmenler ve Okul Aile Birlikleri Başkanları ve öğrenci velileri, ile ilkokullarda Kol'lar kurulmaktadır. Kolların amacı yoksul öğrencilere kitap, malzeme sağlamak, yiyecek ve giyecek yardımı bulmaya çabalamaktır.

1. Kol Kongreleri. Kol üyelerince her yıl Ekim ayının ilk haftası toplanarak Kol Kongresi gerçekleştirilir. 3-5 kişilik yeni yönetim kurulları, iki yedeği ile, üyesi yüzden fazla olan kollar ayrıca bir denetçi ile bir yedek denetçi seçer.

2. Kol İdare Kurulları. Kol kongrelerince her yıl seçilen 3-5 kişiyle oluşturulan Kol İdare Kurulları, şubelere benzer görevleri yapmaktadır.

Kurum'un örgüt yapısını ana hatlarıyla ele aldıktan sonra, birkaç sayısal verinin incelenmesinde yarar bulunmaktadır. Cumhuriyet'in 18. kuruluş yıldönümü nedeniyle 1941 yılında Kırıkkale Milletvekili ve Türkiye Çocuk Esirgeme Kurumu Başkanı Fuat Umay'ın radyo konuşmasına göre; Kurum'un 700 şubesi, bir çocuk mektebi, üç doğumevi, iki ana mektebi, beş pansiyon, dört dış muayenesi, dört yüzme ve kum havuzu, otuziki dispanser, onbir süt damlası, iki sinema, iki sıhhat müzesi, onbir çocuk okuma evi, dokuz çocuk yıkanma yeri, onaltı gündüz bakımevi, otuzdokuz çocuk yuvası, ellibeş çocuk bahçesi, yetmişsekiz aşevi olmak üzere 284 kuruluşu bulunmaktadır.

Kurum'un 25. yılı nedeniyle 1946 yılında çıkarılan yayında, Türkiye Çocuk Esirgeme Kurumu'nun 688'i yurtiçinde 38'i yurtdışında olmak üzere 726 şubesinin ve 62.257 üyesinin olduğu belirtilmektedir. 1946-1947 yıllarındaki kuruluşlarla ilgili bilgiler ayrı bir başlık altında incelenmiştir.

7-8 Mayıs 1976 tarihinde yapılan 28. Genel Kurul'da Kurum'un 67 il ve 450 ilçede örgütlendiği, 33 yuva, beş anaokulu, iki orta dereceli okul (hemşire koleji, öğretmen okulu) 14 poliklinik ve 2 aşevi ile hizmetlerini yürüttüğü belirtilmiştir.

Türkiye Çocuk Esirgeme Kurumu'nun gelişmesinde ise öne çıkan kişilerin arasında Mehmet Fuat (Umay) yer almaktadır. 24 Şubat 1885 yılında Kırklareli'nde doğmuştur. İlk ve ortaokulu Kırklareli'nde, liseyi Edirne'de bitirmiş, 1910 yılında ise İstanbul Tıp Fakültesinden mezun olmuştur. İlk görev yeri olan Tırnovacık Kazası Belediye Tabipliği görevine 2 Temmuz 1910 tarihinde başlamıştır. Balkan Harbi sırasında bölgedeki Askeri Hastanede görev yaptı. Harp sonrası 28 Ağustos 1913'te Kırklareli Belediye Tabipliğine getirildi. Burada Himaye-i Etfal Cemiyeti Kırklareli Şubesinin ve Müdafâ'a-i Milliye Cemiyetinin kuruluşlarında görev aldı. Daha sonra Bolu Hükümet Tabipliğine atandı. 1920-1923 döneminde Milli Mücadele'ye katılarak Türkiye Büyük Millet Meclisinde Bolu Milletvekili olarak görev yaptı. 1923-1950 dönemlerinde Kırklareli Milletvekili olarak görev yaptı.

Soyadı Kanunu ile, Türk çocuklarına verdiği hizmetten dolayı, eski Türk dilinde çocukların koruyucusu ruh anlamındaki "Umay"ı atfen, Atatürk tarafından kendisine Umay soyadı verildi.

Dr. Fuat Umay 30 Haziran 1921 tarihinde kurulan Himaye-i Etfal Cemiyetinin kurucuları arasında yer almış ve uzun süre Genel Başkanlık yapmıştır. Dr. Fuat Bey, Bolu Milletvekilliği sırasında Himaye-i Etfal Cemiyetine gelir getirici birçok çalışmanın adını atmıştır. Bolu Milletvekili Dr. Fuat, Tunali Hilmi, Üsküdar Milletvekili Neş'et, İzmir Milletvekili Yunus Nadi, Sivas Milletvekili Vasıf, Karahisar-ı Sahib Milletvekili Ali beyler Büyük Millet Meclisine, 4 Şubat 1922 tarihinde teklifte bulunarak; Posta, Telgraf ve Telefon Müdüriyet-i Umumiyesi'nin mektup zarfı, kartlar ve kartpostallarına birer kuruş zam yapılarak gelirinin Himaye-i Etfal Cemiyetine bırakılmasını istemişlerdir. Teklif Encümen'de reddedilmiş, daha sonra söz alan Mersin Milletvekili

Selahaddin Bey'in kanuna gerek olmadığı, konunun tavsiye kararı ile çözümlenebileceğini belirtmesi üzerine, Posta ve Telgraf Müdüriyet-i Umumiyesi'ne tebliğ edilmiştir.

Dr. Fuat Umay, siyasi yaşamı sırasında Himaye-i Etfal Cemiyetine gelir getirmesi amacıyla, birçok teklifi Büyük Millet Meclisine getirmiştir. Bunlardan başlıcaları şunlardır;

- -Himaye-i Etfal Cemiyetinin Posta Ücretlerinden Muaf Tutulması Hakkındaki Teklif: 16 Ocak 1922'de verilen teklif Büyük Millet Meclisinde 26 Kasım 1923'de çıkarılan Posta Kanunu ile yürürlüğe girmiş ve Himaye-i Etfal Cemiyeti posta ücretlerinden muaf tutulmuştur.

- -Ankara Şengül Hamamı Caddesindeki Bir Arsanın Himaye-i Etfal Cemiyeti'ne Bırakılması Hakkındaki Teklif: Dr. Fuat Bey ve doksan altı arkadaşının verdiği teklif ile, devlete ait Numune Mektepleri karşısındaki (SHÇEK Genel Müdürlüğünün şuandaki yeri) beş bin metre karelik arsanın Himaye-i Etfal Cemiyetine bağışlanması 3 Mart 1925 tarihinde yasalaşarak yürürlüğe girdi.

- Himaye-i Etfal Cemiyetinin Damga Vergisinden Muaf Tutulması Hakkındaki Teklif; Dr Fuat Beyin verdiği 17 Mart 1926 tarihli teklif, 21-22 Haziran 1926 tarihinde görüşüldü ve 4 Nisan 1917 tarihli Hilal-i Ahmer Cemiyetine vergi muafiyeti tanınan yasa ile ilişkilendirilerek kabul edildi. Cemiyetin Damga Vergisinden doğan borçları ve cezaları af kapsamına alındı.

- Himaye-i Etfal Cemiyetinin Gelirlerini Arttırmak Maksudıyla Para ile İşleyen Otomatik Makinaların İmtiyazının Alınması Hakkındaki Teklif; Dr. Fuat Bey cemiyetin gelirlerini arttırmak amacıyla, para ile işleyen otomatik tartı aletleri ve birtakım eşyaları otomatik olarak müşterilere sunan makinaların işletme hakkının Himaye-i Etfal Cemiyetine verilmesi için 8 Ekim 1930 tarihinde Büyük Millet Meclisine teklif sundu. Yasa 26 Mart 1930 tarihinde görüşüldü ve 1 Nisan 1930 tarihinde Resmi Gazete'de yayınlanarak yürürlüğe girdi. Yasa ile, Kurum'a, otomatik makinaların ülkemize getirilmesi ve onbeş yıl süre ile Himaye-i Etfal Cemiyetince işletilmesi hakkı tanındı.

- Lunaparklar Tesisi ve İşletmesi İmtiyazının Alınması Hakkındaki Teklif; Dr. Fuat Bey ve dört arkadaşının hazırladığı teklif ile lunapark ve bu tür işletmelerinin Himaye-i Etfal

Cemiyetince işletilmesi teklifi Büyük Millet Meclisine 1928 yılında sunuldu. Teklif Meclis tarafından reddedildi.

- Çocuk Bayramı Münasebeti ile Şefkat Pulu Kullanılması Hakkındaki Teklif; Dr. Fuat Bey ve dokuz arkadaşı 9 Nisan 1932 tarihinde Meclis Başkanlığına teklifte bulunarak, 20-30 Nisan tarihleri arasında mektup ve telgraflara “Çocuk Şefkat Pulu” yapıştirilmasını istedi. 11 Nisan 1932 yılında kabul edilen yasa ile uygulama yürürlüğe girdi.

Dr. Fuat Umay tarafından, çocuklara yönelik olarak; Çocuk Vergisi İhdası Hakkında Teklif, Çocukların Umumi Filmlere ve Tiyatrolara Gitmelerinin Men’i Hakkındaki Teklif, Çocukların İçki ve Tütün Kullanmalarının Men’i Hakkındaki Teklif, Büyük Millet Meclisine sunulmuş, bu teklifler kabul görmemiştir. Fuat Umay, bunlar dışında başta sağlık konuları olmak üzere birçok teklifi hazırlayarak, Büyük Millet Meclisine sunmuştur.

Fuat Beyin, “Amerika’da Türkler ve Gördüklerim” (1927), “Seçmenlerimle Başbaşa” (1950) isimli iki kitabı bulunmaktadır.

Dr. Fuat Umay 1950 yılında seçimleri kaybetmesi üzerine siyasi hayattan çekilmiş, 1963 yılında İstanbul’da vefat etmiştir.

Atatürk ve Çocuk Sevgisi

Kurum, başta Mustafa Kemal Atatürk olmak üzere dönemin tüm Devlet büyüklerinin desteklerini almıştır. Atatürk “*Memleketin çocuklarını korumayı üzerine alan Çocuk Esirgeme Kurumu’na vatandaş yardımı mecburdur*” sözleriyle vatandaşların desteğini istemenin yanısıra, kendisinin de Kurum’a verdiği desteğini kendi elyazısıyla aşağıdaki şekilde ifade etmiştir.

Türkiye

Büyük Millet Meclisi Riyaseti

Baş Kitabeti

Evrak ve Tahrirat Kalemi

Adet

1143

Ankara

1.8.337

Ankara'da Himaye-i Etfal Cemiyeti Muhteremesi Riyasetine,

11. Temmuz 37 Tarih ve bir numaralı tezkereyi aliyelerinde talep buyurulduğu veçhile Himaye-i Etfal Cemiyeti Muhteremesinin himayesini kemali iftiharla kabul ettim. Cemiyetin kıymetkar ve feyizkar mesaisinde muvaffak olmasını temenni eylerim efendim.

Türkiye

Büyük Millet Meclisi Reisi

M. KEMAL

Varide numarası

2

Türkiye Çocuk Esirgeme Kurumu gelişimini sürdürebilmek ve gelir sağlayabilmek için birçok faaliyet düzenlemiştir. Genel Merkez ve şubelerce yapılan faaliyetleri şu başlıklar altında toplayabiliriz.

Şefkat pulları: Genel Merkez tarafından bastırılan pullar, kurumun en büyük gelirlerinden birisini oluşturmaktadır. Şefkat pullarından elde edilen gelirin % 40'ı genel merkeze gönderilirken, % 60'lık bölüm şubelere kalmaktadır. İncelenen kaynaklarda merkez ve şubelerin yaptıkları binalarla, açtıkları yuvaların çoğunun şefkat pullarıyla yapıldığı vurgulanmaktadır.

Eşya piyangoları: Merkez ve şubelerce uygulanan en yaygın faaliyetlerden birisi de eşya piyangolarıdır. Yönetim Kurulu piyangoları düzenlemek için önce karar almakta; daha sonra yörenin en büyük mülki amirine başvurarak izin almaktadır. Kaynaklarda yörenin ileri gelen bay ve bayanlarından bir "Tertip Heyeti" kurularak, "piyango bu zatların himayesine verilir,, denmektedir. TÇEK belirli bir dönem piyango konusunda devletten yardım almıştır. Gümrüklerde kalan mallar piyango çekilişlerine

konulmuştur. Gümrük Kanunu'nda yapılan değişiklikle bu uygulamaya daha sonra son verilmiştir.

Balo, müsamere ve eğlenceler: Yılda bir kez yapılan balo ve müsamereleri şubeler kendileri düzenler ve tüm gelirleri kendilerine kalır. Araya “simsar ve vasıtalara,, konularak program düzenlemek yasaklanmıştır. Şubeler bu organizasyon için “tertîp heyeti" seçer, müsamere ve eğlencelerin kurumun şeref ve seçilen heyet yüksekliğine uygun bir organizasyon gerçekleştirmek için çaba serfederler.

Yarış ve sergiler: TÇEK ile ilgili kaynaklar incelendiğinde kurumun birçok yarışma ve sergi yaptığını görmekteyiz. Kurum tanıtım amacıyla birçok sergi açmıştır. Kültürel faaliyetleri desteklemek amacıyla resim, heykel, yapma bebek gibi yarışmalar düzenlenmiştir.

Yarışmaların en gelenekseli ise “Gülbüz Çocuk,, yarışmalarıdır. Özellikle savaş sonrasında aileleri ve çocukları destekleyerek sağlıklı kuşaklar yetiştirme çabalarına girilmiştir. Yaş gruplarına göre iller ve Türkiye düzeyinde yapılan yarışmalarda dereceye girenlere ödülleri verilmiş, yarışmaya katılanların resimleri kurumun yayınlarında yer almıştır.

TÇEK'nun gelir sağlamak amacıyla yurtiçi ve yurtdışında güreş müsabakaları düzenlediği görülmektedir.

Diğer gelirler: Kurum'un üyelerden topladığı aidatlar, emlaklarından elde ettiği kira gelirleri, yurt içinden ve dışından gelen bağışlar, bayramlarda halka takılan rozetler karşılığı toplanan paralar, tartı aletleri yerleştirilerek elde edilen gelirler, Kavacık Memba Suyu'nun geliri, devlet yardımları, lüks telgraf uygulaması Türkiye Çocuk Esirgeme Kurumu'nun diğer gelir türlerini oluşturmaktadır.

(SABEM 15, Ocak 1998)

Bu çalışmalar arasında;

Süt Damlaları;

Türkiye Çocuk Esirgeme Kurumu “Talebe Sofraları”

Türkiye Çocuk Esirgeme Kurumu Aşevleri

Türkiye Çocuk Esirgeme Kurumu Muayenehaneleri, Çocuk Dispanserleri

Çocuk Kütüphaneleri

Anakucağı

Atatürk Çocuk Yuvası (Himaye-i Etfal Cemiyetinin ilk yuva çalışmalarının başlangıcı Mareşal Fevzi Çakmak'ın, kuruma telgraf çekerek, savaş sahası olan köylerde kimsesiz çocukların çokluğu ve yıkılmış evlerin duvarları diplerinde yaşayan yavruların korunmasını istenmesi üzerine başlamıştır. Cepheden gönderilen binbeşyüze yakın çocuğun, Ankara muhtarlarının ve halkın yardımıyla evlere yerleştirilmeleri ve giydirmeleri sağlanmıştır. Bu çocukların büyük bir kısmı köylerine geri dönmek istemiş, bir kısmı ise darüleytamlara yerleştirilmiştir. Bu çalışma cephede savaşımlar ve halkın üzerinde olumlu izlenimler bırakarak, Kurum'un halk üzerinde olumlu bir hava bırakmasını sağlamıştır.

Okulu ve Hemşirelik Koleji (Türkiye Çocuk Esirgeme Kurumu hem kendi yuvalarının gereksinimlerini karşılamak hem de diğer kuruluşlara eleman yetiştirmek amacıyla Ankara'da Çocuk Bakıcı Okulu açmıştır. 'Keçiören'deki Çocuk Yuvası'nda Çocuk Bakıcı Okulu 1929 yılında tesis edilerek şimdiye kadar 248 mezun vermiştir. Buradan çıkan kızlarımız evlerde, yuvalarda fenni çocuk bakımı yapmakta, maiyetlerini de bu suretle temin etmektedir. Mektep iki sene idi. 1945 senesinden itibaren üç seneye ve orta dereceye çıkarılmıştır. Öğrenci kadrosu 75'tir. Konuyla ilgili fazla ayrıntılı inceleme yapılmamakla birlikte, TÇEK arşivlerinde ve çekilen tanıtım filmlerinde hemşirelerin özellikle yuva hizmetlerinde önemli görevler üstlendiği ve çocuklarla doğrudan ilgilendiği görülmüştür.

Daha önce aşevleri, süt evleri, yüzme havuzları, çocuk kütüphaneleri, talebe sofraları vb. hizmetlerde olduğu gibi, TÇEK bakıcı okulu, daha sonra hemşire koleji ile ülkemizde sosyal hizmetler alanında bir ilke daha imzasını atmıştır. Türkiye Çocuk Esirgeme Kurumu gönüllü bir kuruluş olmasına rağmen, sadece çocuklarla ilgili sosyal hizmet alanında değil, gençler gibi, sağlık gibi, kadınlar gibi diğer başka alanlarda da ilk ve kalıcı çalışmaları yapan bir kurum olarak belirecektir. (SABEM 18, Temmuz 1998)

Türkiye Çocuk Esirgeme Kurumu Çocuk Bahçeleri

Gündüz Bakımevleri (Kreşler) 1

Gündüz Bakımevleri (Kreşler) 2 (Türkiye Çocuk Esirgeme Kurumu'nun ülkemize kazandırdığı sosyal hizmet çalışmalarından birisi de gündüz bakımevleridir. Türkiye Çocuk Esirgeme Kurumu Tüzüğü'nün amaçlar bölümünün (h) maddesinde "İşe giden annelerin çocukları için çocuk bakımevleri vücuda getirmek, kadın işçi çalıştıran müesseselerde bakımevleri kurma veya kurdurmayı sağlamak ve bunlara yardım etmek" ifadesinden yola çıkılarak kreş ve gündüz bakımevleri konusunda çalışmaların yapılacağı belirtilmiştir. Kurum'un verilerine göre 1946 yılında 25 kreşi bulunmaktadır. Aşağıdaki metinde de vurgulandığı gibi, Kurum sanayileşmenin kadın ve çocuğa getireceği zorlukları görerek, önlemler arama çabasına girmiştir. Kurum'un yayınladığı talimatnamede gündüz bakımevlerinin işleyişleri ve verilecek eğitim ayrıntılarıyla anlatılmıştır.)

Türkiye Çocuk Esirgeme Kurumu Çocuk Bayramı (23 Nisan 1923 tarihinde çocukla ilgili Himaye-i Etfal pulu çıkarıldığı, 23 Nisan 1924 tarihli bir gazete "Bu gün yavruların rozet bayramıdır", 23 Nisan 1926'da Hakimiyet-i Milliye'de "23 Nisan Türkler'in çocuk günüdür", 1927 yılında ise 23 Nisan'ın Himaye-i Etfal Cemiyetince "Çocuk bayramı" günü kabul edildiğini belirtiyor.) Türkiye Çocuk Esirgeme Kurumu Çocuk Bayramı 2 Dünya ülkelerine baktığımızda çocuklarına ilk bayram armağan eden ülkenin Türkiye olduğunu görürüz. Çocuk günü ve bayramı kutlamalarının ülkemizde başlatılmasına Himaye-i Etfal Cemiyeti, bugünkü adıyla Türkiye Çocuk Esirgeme Kurumu önderlik yapmıştır.Araştırmacı İffet Aslan'a göre; 23 Nisan 1921 tarihinden itibaren bilinçli olarak Çocuk Bayramı kutlanmaktadır. Bir gün olarak kutlanan Çocuk Bayramı, 1929 tarihinden itibaren Çocuk Haftasına dönüştürülmüştür. İncelenen kaynaklarda hafta boyunca müsamerelerin düzenlendiği, radyoda özel programların yapıldığı, basında çocuklarla ilgili çeşitli yazı ve resimlerin yayınlandığı görülmektedir.Himaye-i Etfal Cemiyeti Genel Başkanı ve Kırklareli Milletvekili Dr. Fuat Mehmet Bey cemiyetin yayın organı olan ÇOCUK HAFTASI'nda Nisan 1929'da yazdığı yazıda bu günün haftaya dönüştürülmesinin amacını belirtmiştir.) Çocuk Haftasında Çocuk Etkinlikleri

Çocuk Haftası (1931)

Şefkat Pulları

Lüks Telgraf

Eşya Piyangoları

Yarış ve Sergiler

Himaye-i Etfal Cemiyeti Türkiye Başpehlivanlığı Müsabakaları (1931)

Balo ve Müsamereler

Himaye-i Etfal Yayınları (1929-1930-1931)

Gülbüz Türk Çocuğu Dergisi

Gülbüz Çocuk Yarışmaları

Türkiye Çocuk Esirgeme Kurumu Dönemi

(1935-1983) -Türkiye Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Başkanları-(Himaye-i Etfal Cemiyeti'nin Ankara'da kuruluş tarihi olan 30 Haziran 1921 tarihinden itibaren 14.11.1948 yılına kadar genel başkanlığını Dr. Fuat Umay yürütmüştür. 1935 yılında adı Türkiye Çocuk Esirgeme Kurumu olan, kurumun Genel Başkanlıklarını yürütenler tarihsel sıralamaya göre aşağıda aktarılmıştır.

Dr. Muzaffer CANBOLAT (14.11.1948- 10.01.1951)

Osman Şevki Çiçekdağ (18.1.1951- 3.11.1956

Osman Refet Aksoy (3.1.1956-18.6.1960)

Türkiye Çocuk Esirgeme Kurumu ve

Diğer Çalışmalar

Yüzme Havuzları

Ziyaretçi Hemşire Teşkilatı

Gönüllü Ablalar

Türkiye Çocuk Esirgeme Kurumu Yayın Çalışmaları

Türk Kadını Dergisi

Türkiye Çocuk Esirgeme Kurumu İstanbul Merkezi Serseri ve Satıcı Çocuklar Projesi

1946-1947 Yıllarında Türkiye Çocuk Esirgeme Kurumu Kuruluşları (Türkiye Çocuk Esirgeme Kurumu, gönüllülük

esasıyla yola çıkmış, daha sonra Kurum’un büyümesi nedeniyle kuruluşlarında ücretli personel istihdamına yönelmiştir. Kurum’un 1946-1947 yıllarını kapsayan “25 ve 26. Genel Kongre İş ve Hesap Raporu”nda, 447 yardım ve koruma kuruluşunun olduğu belirtilmektedir. Bu kuruluşların dağılımı şöyledir;

Çocuk yuvaları ve şefkat yurtları	45
Gündüz bakımevleri	25
Çocuk yurtları	9
Süt damlaları	21
Muayenehaneler (poliklinik, dispanser)	61
Diş muayenehaneleri	5
Doğumevleri	3
Pansiyonlar	9
Aşhaneler	38
Talebe sofraları	112
Çocuk bahçeleri	71
Banyolar	10
Sinemalar	13
Okuma odaları	11
Çocuk kütüphaneleri	5
Çocuk bakıcılık müzesi	2
Çocuk bakıcı hemşire okulu	1
Ana mektebi	2
Yüzme ve kum havuzları	4

Bu kuruluşların yanısıra Kurum’un 123 bina ve dükkanı, 29 tarla, bağ, bahçesi, 35 arsası, 6 maden ve menba suyu, 1 plajı olmak üzere toplam 194 emlak ve arazisi bulunduğu belirtilmektedir.

Adıgeçen İş ve Hesap Raporu'nda 1948-1949 yıllarında görevlendirilecek memurların kaç kişi olacağı ve ne kadar ücret ödeneceği belirtilmiştir.

Türkiye Çocuk Esirgeme Kurumu'nun merkez ve taşra teşkilatında görev yapan elamanların dökümünde dikkati çeken hususlardan birisi, hemşire grubunun ihtisaslaşması, yuvalarda süt annelerin çalıştırılması, yayın ve dokümantasyon işlerine ağırlık verilmesidir.

Türkiye Çocuk Esirgeme Kurumu ve Kıbrıs Pulu

Not :Bu bilgiler yeniden güncellenmiş olarak yeniden hazırlacaktır.

